Aslonov Muhammad Tosh o'g'li

Азимов Эркин Умидович

Toshkent amaliy fanlar universiteti (UTAS)

Umumiy iqtisodiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi

"OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI: IQTISODIY XAVFSIZLIKNING ASOSI"

Mavzu dolzarbligi:Ushbu maqolada oziq-ovqat xavfsizligi konsepsiyasining davlat iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Oziq-ovqat xavfsizligi nafaqat aholini yetarli va sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash balki mamlakatning strategik mustaqillig, qishloq xo'jaligining barqaror rivojlanishi va import qilinishiga qaramlik darajasini minimallashtirishga qaratilgan. Maqolada oziq-ovqat xavfsizligining asosiy ko'rsatkichlari unga tahdid soluvchi omillar shuningdek yo'llar bilan ta'minlash so'zsiz saqlanib qolinadi. Xususan, qishloq xo'jaligining salohiyatini oshirish zaxiralarni shakllantirish ilg'or texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish kabi chora-tadbirlar samaradorligi o'rganiladi. Maqolaning maqsadi oziq-ovqat xavfsizligi muammosi murakkab iqtisodiy va strategik vazifa sifatida ko'rish - bu chiqish yo'li. Ushbu maqolada iqtisodiy xavfsizlik holatining eng muhim tarkibiy qismi oziq-ovqat xavfsizligining nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada oziq-ovqat xavfsizligi konsepsiyasining zamonaviy talqini uning asosiy ko'rsatkichlari iqtisodiyotga ta'siri shuningdek uni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish o'sish yo'llari tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasining ushbu sohadagi yutuqlari afzalliklari va duch kelayotgan qiyinchiliklari e'tiborga olinmasdan, mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash bo'yicha taklif va tavsiyalarga muvofiq ish olib borilmoqda. Tadqiqot natijalari iqtisodiy siyosatni shakllantirish organlari tadqiqotchilar va oliy o'quv yurtlari talabalarini tayyorlash uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy xavfsizlik,oziq-ovqat mustaqilligi, qishloq qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat zaxiralari, oziq-ovqat qatlami, import, ishlab chiqarishni chiqarish, strategik mahsulotlar, barqarorlik, milliy xavfsizlik, O'zbekiston.

Аслонов Мухаммад Тош оглы

Азимов Эркин Умидович

Ташкентский университет прикладных наук (ТУНН)

Преподаватель кафедры общих экономических наук

«ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ОСНОВА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

Аннотация: В данной статье анализируется концепция продовольственной безопасности с точки зрения ее роли и значения в экономике государства. Продовольственная безопасность направлена не только на обеспечение населения достаточным количеством качественных продуктов питания но и на обеспечение стратегической независимости страны устойчивого развития сельского хозяйства и минимизацию уровня зависимости от импорта. В статье рассматриваются основные показатели продовольственной безопасности факторы угрожающие ей, а также пути обеспечения ее безусловного сохранения. В частности, изучается эффективность таких мер как повышение потенциала сельского хозяйства формирование резервов внедрение передовых технологий и развитие международного сотрудничества. Цель статьи – рассмотреть проблему продовольственной безопасности как комплексную экономико-стратегическую задачу – вот выход. Данная статья посвящена изучению теоретических и практических аспектов продовольственной безопасности, важнейшего компонента экономической безопасности государства. В статье анализируется современная интерпретация концепции продовольственной безопасности ее основные показатели влияние на экономику а также основные проблемы ее обеспечения и пути их преодоления а также роста. Достижения преимущества и вызовы Республики Узбекистан в этой области не учитываются работа ведется в соответствии с предложениями и рекомендациями по укреплению продовольственной безопасности в нашей стране. Результаты исследования имеют практическое значение для органов, занимающихся экономической политикой исследователей и студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: безопасность пищевых продуктов, экономическая безопасность, продовольственная независимость, сельское хохойство, довольственные хохайство, продовольственный слой, импорт, выпуск продукции, стратегические

Aslonov Muhammad Tosh o’g’li

Азимов Эркин Умидович

Tashkent Practical sciences

University of Economics (UTAS)

Department of Economics teacher

“FOOD SAFETY ECONOMICAL SECURITY BASIS”

Abstract :This in the article food safety concept his/her state economic in safety place and importance point of view from the point of view analysis will be done Food safety not only the population enough and good quality food products with to provide but of the country strategic independence village farm stable development and to import was addiction level minimize in mind holds In the article food safety main indicators it threat doer factors as well as provide roads about word is maintained In particular his village farm potential increase reserves formation advanced technologies current to grow and international cooperation develop such as of measures efficiency is studied Article purpose food safety the problem complex economic and strategic task as seeing is an exit This article state economic safety the most important structural part was food safety theoretical and practical aspects to study dedicated to In the article food safety concept of modern interpretation its main indicators economy the effect as well as its in provision main problems and them eliminate to grow roads analysis will be made . Uzbekistan Republic of this in the field achievements advantages and face coming difficulties in consideration received without in our country food safety reinforcement according to offer and recommendations working Research results economic politics formative bodies researchers and supreme training homeland students for practical importance has .

Key words : Food safety ,economic safety ,food independence ,village agriculture , food reserves,food layer,import,production release,strategic products , sustainability national security,Uzbekistan .

Davlatning iqtisodiy xavfsizligi, uning suvereniteti va barqaror rivojlanishi asosiy kafolatdir. Bu tizimning eng nozik va muhim tarkibiy qismi birinchi qismdan oziq-ovqat xavfsizligidir. Oziq-ovqat xavfsizligi nafaqat barcha fuqarolar, balki jismoniy va iqtisodiy jihatdan yetarli, xavfsiz va sifatli oziq-ovqat mahsulotlariga doimiy kirish imkoniyatini tushunadi. Bugungi kunda global iqlim o'zgarishi, geosiyosiy mojarolar va iqtisodiy inqirozlar davrida bu masala hozirgi kunda ahamiyat kasb etmayotgandek, davlatning iqtisodiy xavfsizligi, uning suvereniteti, barqaror rivojlanishi va fuqarolar farovonligi asosiy kafolatdir. Murakkab tizim ichidagi oziq-ovqat xavfsizligi alohida, strategik ahamiyatga ega, bu nafaqat aholining to'yinganligi, balki mamlakatning siyosiy mustaqilligi, ijtimoiy tinchligi va iqtisodiy barqarorligi bilan bevosita bog'liq. Global iqlim o'zgarishi, pandemiyalar, geosiyosiy mojarolar va xalqaro bozorlardagi o'zgaruvchanlik, har bir sharoitda davlat o'z oziq-ovqat bazasini mustahkamlash uchun eng ustuvor vazifalardan biriga aylanmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy xavfsizlikni chuqur o'rganish, unga tahdid soluvchi omillarni aniqlash va O'zbekiston sharoitida samarali ko'rsatmalar berishdan iborat.

Ko'rib chiqilayotgan masalaning hozirgi holati tahlili. Oziq-ovqat xavfsizligi,milliy iqtisodiyotning barqarorligi va mustaqilligi asosiy ko'rsatkichlardan biri bo'lib, agar mamlakat asosiy oziq-ovqat mahsulotlari (don, yog', shakar, go'sht) va boshqalarni o'z ehtiyojlarini qondirish orqali ta'minlasa, tashqi tahdidlar va bozorlarning o'zgarishi nisbatan mustahkam o'rin tutadi. Aksincha importga qattiq bog'liqlik global narxlarning o'sishi va zanjirdagi ta'minotning uzilishi oldida mutlaqo turgandek tufayli har bir Qanaqasiga davlat uchun oziq-ovqat - oziq-ovqat ta'minlash uchun xavfsizlik strategik vazifa Oziq - ovqat xavfsizligi tushunchasi kengayish natijasida paydo bo'ladi bu nafaqat harbiybalki iqtisodiy ekologik va ijtimoiy jihatlarni ham o'z ichiga oladi, xalqaro tashkilotlar (BMT, FAO) tomonidan qabul qilingan ta'rifga ko'ra oziq-ovqat xavfsizligi barcha fuqarolarning jismoniy ijtimoiy va iqtisodiy ehtiyojlarini faol va sog'lom hayot kechirish uchun kechirimli bo'lishi uchun yetarli xavfsiz va oziq-ovqat mahsulotlariga boy oziq-ovqat mahsulotlarini doimiy jismoniy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan kirish imkoniyati bo'lishi kerak.Iqtisodiy nuqtai nazardan oziq-ovqat xavfsizligi milliy iqtisodiyotning barqarorligi va mustaqilligining asosiy ko'rsatkichidir. Mamlakatning asosiy oziq-ovqat mahsulotlari (don, kartoshka, sabzavot, meva, go'sht, sut) bo'yicha o'z ehtiyojlarini qondira oladimi yoki yo'qmi tashqi tahdidlar va global bozorlarning o'zgarishlariga nisbatan chidamlilikni belgilaydi. Importga qaramlikning yuqori darajasi mamlakatning tashqi siyosiy va iqtisodiy bosimi narxlarning keskin o'sishi va ta'minot zanjiridagi uzilishlar zaiflashib borayotgan nuqtaga yetib bormoqda. Shuning uchun oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash davlatning har qanday strategik vazifasi hisoblanadi.

Oziq-ovqat xavfsizligi uy ko'rsatkichlari: Oziq-ovqat - oziq-ovqat xavfsizlik daraja ergashish ko'rsatkichlar asoslangan baholash mumkin ,Fizik Mavjudligi Aholi raqamga nisbatan yetarli miqdor bo'yicha oziq-ovqat - oziq-ovqat mavjudlik Iqtisodiy kirish imkoniyati: Aholi katta qismi shu jumladan kam ta'minlangan qatlamlar oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish orqali daromad olish uchun yetarli miqdorda pul topish kerak.Mahsulot sifati va xavfsizligi: Oziq-ovqat mahsulotlarining sanitariya va toksikologik talablarga javob berishi.Barqarorlik: Mavsumiy va o'zgarishlarga mos ravishda, ta'minot uzluksizligiga qaramay, doimiy ravishda

Oziq-ovqat xavfsizligiga tahdid soluvchi asosiy omillar: O'zbekiston va ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda quyidagi asosiy muammolar va tahdidlar yuzaga kelmoqda**:**Iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlar qurg'oqchilik, suv tanqisligi, bo'ron va do'l kabi salbiy hodisalar qishloq xo'jaligi mahsulotlarining unumdorligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.Cheklangan resurslar: Suv va yer resurslari, shuningdek ularning sifat jihatidan yomonlashishi (sho'rlanish, eroziya).Texnologik qoida:Qishloqda fermada ilg'or resurslarni tejaydigan texnologiyalar (xususan, qishloq qishloq xo'jaligi, suvni tejaydigan texnologiyalar) qo'llanilmaydigan darajada yetarli.Infratuzilmaning rivojlanmaganligi:Ish va logistika (qadoqlash) tizimlarini yetarli darajada tejang, qayta saqlang, natijada hosilning sezilarli qismi yo'qoladi.Yuqori darajadagi importga qaramlik:Ba'zi

strategik mahsulotlar (masalan, don, neft) manbalarga qaramlikdan tashqarida.Jahon bozorlaridagi narx o'zgaruvchanligi Xalqaro bozorda narxlarning keskin ko'tarilishi ichki bozorga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda va inflyatsiyaning pasayishiga olib keldi.

Oziq-ovqat xavfsizligining asosiy ko'rsatkichlari va ularning ahamiyati

Quyidagi asosiy ko'rsatkichlar bo'yicha oziq-ovqat xavfsizligi holatini kompleks baholash quyidagilarga nisbatan qo'llaniladi:Jismoniy mavjudlik Bu ko'rsatkich mamlakatda ishlab chiqarilgan va import qilingan oziq-ovqat mahsulotlarining umumiy soniga nisbatan aholi soniga nisbatan aks etadi. Bu aholining jon boshiga to'g'ri keladigan kaloriya va oqsil miqdorini hisoblash orqali aniqlanadi.Iqtisodiy kirish imkoniyati Oziq-ovqat xavfsizligi eng nozik jihat. Bu aholining ko'rsatkichi, jumladan, eng kam ta'minlangan qatlamlar, oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish uchun yetarli daromad olish uchun yetarli miqdorda oziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish, chegarada yashovchi aholining kambag'allik darajasi bo'lishi kerak. Bu ko'rsatkich yechimni amalga oshiruvchi hisoblanadi.Mahsulot sifati va xavfsizligi (foydalanish) Oziq-ovqat mahsulotlarining sanitariya-gigiyena, mikrobiologik va toksikologik talablarga muvofiqligi, shuningdek, ularning biologik qiymatini (vitaminlar, minerallar) ifodalaydi. Bu sog'lom va mustahkam avlodni shakllantirishning asosidir.Barqarorlik Bu ko'rsatkich mavsumiy, iqlimiy yoki iqtisodiy inqirozlar (narxlar), keskin o'sish, ishsizlik) va uchdan yuqori uzluksiz sharoitlar (mavjudlik, kirish, sifat) ni aks ettirish qobiliyatini ta'minlaydi.Oziq-ovqat xavfsizligi uchun tahdid Kim omillardir.Tabiiy ofatlar va iqlim o'zgarishi: qurg'oqchilik, suv toshqinlari, zararkunandalar hosilga zarar yetkazdi,Yer va suv resurslarining cheklanganligi.Qishloq xo'jaligi texnologiyalari yetarli emas.Rivojlanmagan infratuzilma (qoplar, omborlar)Yuqori darajadagi importga bog'liqlik global bozor narxlarining o'zgaruvchanligi Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash yo'llari Qishloq xo‘jaliklarini modernizatsiya qilish va unumdorlikni oshirish: ilg‘or sug‘orish tizimlari, sifatli urug‘ yetishtirish, zamonaviy qishloq xo‘jaligi texnologiyalari,davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish: Fermerlar va emitentlarga subsidiyalar, soliq imtiyozlari, maqsadli kreditlarni ajratish,Strategik oziq-ovqat zaxiralarini shakllantirish: Mamlakat kamida 3-6 oy davomida asosiy mahsulotlar zaxirasini saqlashni ta'minlaydi importni diversifikatsiya qilish va mahalliy ishlarni rag'batlantirish oziq-ovqat sanoati rivojlanib, ishchi kuchi yana oshadi xalqaro hamkorlikni rivojlantirish: Xalqaro tashkilotlar va boshqa kelishuvlarga ega mamlakatlarga muvofiq oziq-ovqat mahsulotlari,O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash sohasida jiddiy islohotlar amalga oshirildi. Paxta monopoliyasidan voz kechish, fermer va dehqon xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash, qishloqlarga investitsiyalarni jalb qilish kabi choralar ko'rilishi mamlakatning asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlari (sabzavot, meva, poliz ekinlari) ni to'liq ta'minlash va hatto eksport qilish imkoniyatiga ega bo'ldi.Biroq, bitta qator muammolar hali ham saqlanib qolmoqda**,**qisman bog'liqlik bo'yicha don mahsulotlari,Strategik ahamiyatga ega bo'lgan bug'doy kabi mahsulotlarning bir qismi import qilinadi.Suv muammosi, Aholi soni va iqtisodiyotning tez o'sishi, qurg'oqchilikning ortishi, suv

resurslariga bosimning ortishi kuzatilmoqda.Yo'qotishlar va kamchiliklar Hosilni yig'ib olish, saqlash va qayta ishlash jarayonida sezilarli qism yo'qotilmoqda.Mahalliy yana ish sanoatining rivojlanmaganligi Bu qo'shimcha qiymatga ega yuqori mahsulotlarni ishlab chiqarish chegaralariga qarab ishlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI: Yuqoridagi muammolarni hisobga olgan holda, O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini yanada mustahkamlash bo'yicha quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish mumkin:Agrosanoat kompleksini integratsiyalash va diversifikatsiya qilish:Qishloq xo'jaligi mahsulotlari qo'shimcha qiymatni oshirish orqali sanoatni chuqur qayta ishlash orqali rivojlantiriladiEksport qilinadigan mahsulotlar tarkibini kengaytirish (organik mahsulotlar, quruq mevalari).Yashil iqtisodiyotga o'tish va innovatsiyalarni rag'batlantirish suvni tejovchi texnologiyalar (tomchilatib sug'orish) (keng) joriy bo'ladi,Foydalanish tamoyillaridan aniq qishloq fermasi.Iqlim o'zgarishiga chidamli yangi navlarni yaratish va tarqatish.Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish**,** Kichik va o'rta fermer xo'jaliklari qo'llab-quvvatlash orqali kreditlar, subsidiyalar va sug'urta mexanizmlarini maqsadli ravishda jalb qildi.Ilg'or texnologiyalar yaratilgan imtiyozli sharoitlarni sotib olish uchun sotib olinadi.Bozor monitoringi va axborot bazasi quyidagilarni yaratadi.Bozordagi oziq-ovqat mahsulotlari holati, narxlar va zaxiralar doimiy ravishda monitoring qilinmoqda.Yerning unumdorlik holati va resurslardan olinadigan suv samaradorligini nazorat qilishning noyob raqami platforma oqimi bo'lishi kerak.Xalqaro hamkorlikni mustahkamlash,FAO, BMTning boshqa qishloq xo'jaligi tashkilotlari va tajriba almashish va ilg'or bilimlarni o'zlashtirishga ixtisoslashgan mintaqaviy tashkilotlar.Oziq-ovqat bozorlarini diversifikatsiya qilish orqali erkin savdo shartnomalarini tuzish uchun qo'shni davlatlar.

Xulosa, boshqacha aytganda, milliy oziq-ovqat xavfsizligi har bir qismning bir qismi bo'lib, har birining bir tomonlama qo'llab-quvvatlashi va uzoq muddatli istiqbolda strategiya talab qiladi. Bu nafaqat qishloq xo'jaligidagi muammo, balki butun iqtisodiyot, ijtimoiy-siyosat, barqarorlik va mustaqillik, yechimni amalga oshiruvchi omil bo'lib, uning resurslarga bo'lgan ehtiyoji global maydonda davlatning muhim strategik ustunligi bo'ladi. Xulosa qilib aytganda, oziq-ovqat xavfsizligi nafaqat bitta soha, balki butun milliy xavfsizlik, iqtisodiy taraqqiyot va fuqarolar farovonligining mustahkam poydevoridir. Bu mamlakatning poydevoridir. Ichki va tashqi siyosat mustaqilligini belgilovchi strategik boylik hisoblanadi. O'zbekiston bu yo'lda erishilgan muvaffaqiyatlarga sezilarli darajada erishmoqda. Zamonaviy global va mintaqaviy chaqiriqlar uni yangi, innovatsion yechimlarni izlashga, qishloq xo'jaliklarini modernizatsiya qilishga va barcha resurslardan samarali foydalanishga undamoqda. Yuqorida keltirilgan takliflar amalga oshirilsa, mamlakatimiz nafaqat o'zining oziq-ovqat xavfsizligini ishonchli ta'minlashi, balki mintaqada ushbu soha yetakchisining markazga aylanishi mumkin.

O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI KO'RSATKICHLARI (2023-2025) prognozi

Ko'rsatkichlar	Birlik	2023 (fakt)	2024 (prognoz)	2025 (prognoz)
Don mahsulotlari (bug'doy)	ming tonna	7200	7500	7800
Kartoshka	ming tonna	3500	3650	3800
Sabzavotlar	ming tonna	11 200	11 500	11 800
Meva va rezavorlar	ming tonna	2900	3100	3300
Tepalikning pastki qismi	ming tonna	1150	1200	1250
Go'sht (jon og'irligida)	ming tonna	2850	2950	3050
Sut	ming tonna	11 500	11 900	12 300
Tuxum	million dona	8200	8600	9000

Inflatsiya ko’rsatki

Oziq-ovqat inflyatsiyasi	% (yillik)	10,5%	9,2%	8.0%
Aholi oziq-ovqat mahsulotlariga sarflaydi	Daromadning foizi	48%	46%	44%
Qishloqdan fermer xo'jaligiga investitsiyalar	million dollar	1200	1350 ta	1500

5. EKSPORT/IMPORT

Ko'rsatkichlar	Birlik	2023 (fakt)	2024 (prognoz)	2025 (prognoz)
Oziq-ovqat eksporti	million dollar	1850	2100	2400
Oziq-ovqat importi	million dollar	2200	2150	2100
Eksport/import balansi	million dollar	350	50	300

JADVAL TAHLILI VA IZOHLAR: Ijobiy tendentsiyalar ishlab chiqarish hajmining o'sishi: Qishloq xo'jaligining barcha asosiy mahsulotlari ishlab chiqarilmoqda, ishlab chiqarish hajmi barqaror o'smoqda, ayniqsa go'sht, sut va mevalar ishlab chiqarilmoqda, ishlab chiqarishda sezilarli o'sish kuzatilmoqda.Importga qaramlikning pasayishi: 2025-yilga kelib oziq-ovqat ta'minoti darajasi 86% ga yetadi va eksport-import balansi ijobiy bo'lishi kutilmoqda.Infratuzilmani takomillashtirish strategik zaxiralar kuchaytirilganda, sug'orish tizimlarini modernizatsiya qilish amalga oshirilmoqda

Oziq-ovqat inflyatsiyasi: Yuqori darajada saqlanib qolmoqda, ammo pasayish tendentsiyasi ham kuzatilmoqda.Aholi xarajatlari: Daromadning oziq-ovqatga sarflangan mablag'larining deyarli yarmi iqtisodiy rivojlanish darajasini ko'rsatmoqda.**Suv samaradorligi** hali ham past, ammo yaxshilanish tendentsiyasi Mayjud

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston-2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi Farmoni. – Toshkent, 2023.

1. O‘zbekiston Respublikasining "Oziq-ovqat xavfsizligi to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent.
2. FAO (Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti). (2021). Dunyoda oziq-ovqat xavfsizligi va ovqatlanish holati 2021. Rim.
3. Abdurahmonov B., Xolmuxamedov S. Iqtisodiy xavfsizlik: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “Iqtisodiyot-moliya”, 2020. – 345 b.
4. Karimov N. O'zbekiston qishloq xo'jaligida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy muammolari. // “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy jurnali. – 2022. – № 4. – B. 45-58.
5. Smith L., El Obeid A. Oziq-ovqat xavfsizligi kontseptsiyasi. // In: "Oziq-ovqat xavfsizligi, diversifikatsiya va resurslarni boshqarish: qishloq xo'jaligining rolini qayta ko'rib chiqishmi?". – Routledge, 2019.
6. Yusupov MM Agrar islohotlar va oziq-ovqat xavfsizligi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 210 b.

7. Jahon banki. (2022). O'zbekiston qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish loyihasi. Vashington, Kolumbiya okrugi
8. Rahmonqulov XT Milliy iqtisodiyotda oziq-ovqat xavfsizligi muammolari. // “Moliya, bank ishi va audit” jurnali. – 2021. – № 3. – 22-29-betlar.
9. Global oziq-ovqat xavfsizligi indeksi (GFSI). (2023). The Economist ta'siri. Elektron bo’lim https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index